

prima

Docentenhandleiding bij de film *Spijt!*

Inhoud

	pagina
Waarom een lespakket over het voorkomen of stoppen van pesten?	3
Doelgroep	4
Doelstellingen: leerdoel en kerndoelen basisonderwijs	4
Opbouw en tijdsduur	5
Benodigde materialen	6
Introductie van 'Prima-lespakket bij <i>Spijt!</i> ' met film.....	6
Antwoorden op de opdrachten uit het leerlingenboekje met toelichting en extra suggesties.....	7
Website	16
Aanvullende lessuggesties.....	16
Praktische informatie	18
Bijlage I: Twee rollenspellen.....	19
Bijlage II: Kaartjes voor Prima-spel.....	22
Colofon	24

Waarom een lespakket over het voorkomen of stoppen van pesten?

Een veilige en positieve sfeer in de klas is van groot belang voor goed onderwijs. Kinderen die zich prettig voelen en zichzelf kunnen zijn, kunnen de beste leerprestaties leveren. Uit onderzoek komt naar voren dat er helaas veel gepest wordt. Uit onderzoek blijkt dat zeker 10% van de kinderen actief met pesten bezig is en zo'n 10 tot 15% van de kinderen is slachtoffer van pestgedrag. Het is algemeen bekend dat pesten grote gevolgen kan hebben voor de slachtoffers. Het is belangrijk om hiervan bewust te zijn en om te beseffen dat u, als leerkracht, initiatief moet nemen om de sfeer in de groep goed te houden of te krijgen. Het Prima-lespakket gaat ervan uit dat er binnen een klas zes groepen kinderen een rol spelen met betrekking tot pesten: je hebt de pester(s), de gepeste(n) en een grote groep omstanders die te verdelen is in meelopers, aanmoedigers, verdedigers en buitenstaanders. Deze groepen zijn samen met u verantwoordelijk voor de sfeer in de klas.

De Prima-aanpak is een van de erkende interventies in Nederland voor het voorkomen en verminderen van pesten. Dit lespakket is een onderdeel van de Prima-aanpak. Het spreekt jongeren op een positieve manier aan en is gekoppeld aan *Spijt!*, de film naar het succesvolle boek van Carry Slee. Het lespakket geeft de mogelijkheid om op een gestructureerde manier in de klas met het onderwerp aan de slag te gaan. Het effect van de inspanningen op school is uiteraard mede afhankelijk van factoren die buiten de klas aanwezig zijn, zoals de omstandigheden in de thuissituatie. Om ouders ook te betrekken bij deze aanpak is het aan te raden om voorafgaande aan de lessen een ouderavond te organiseren waarin u de ouders op de hoogte brengt van de lessenserie die u in de klas zult gaan gebruiken.

Het streven is om de leerlingen zich bewust te maken van hun eigen rol in de groep en hun verantwoordelijkheid voor de sfeer in de groep. Iedereen draagt bij aan een goede sfeer. Dit lespakket heeft niet tot doel te willen bereiken dat alle leerlingen vrienden van elkaar worden. Maar, iedereen kan wel op een normale manier met elkaar omgaan, zodat iedereen zich veilig voelt in de klas.

Doelgroep

Dit lespakket is gemaakt voor leerlingen uit de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Doelstellingen

Leerdoelen van het lespakket

- Leerlingen kennis geven over pestgedrag en hoe het voorkomen, verminderd of gestopt kan worden.
- Leerlingen bewust maken van hun gedrag en de verantwoordelijkheid voor de sfeer in de klas die daarmee verbonden is.
- Leerlingen kunnen en durven verantwoordelijkheid te nemen als er sprake is van pestgedrag.

Kerdoelen basisonderwijs

Dit lesmateriaal sluit aan bij het leerplan van de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO). Het omvat de onderstaande, door het Ministerie van Onderwijs vastgestelde kerndoelen van het basisonderwijs:

Nederlands – Mondeling taalonderwijs

1. De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
2. De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.
3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

Nederlands – Schriftelijk taalonderwijs

4. De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
9. De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

Oriëntatie op jezelf en de wereld – Mens en samenleving

34. De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
37. De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kunstzinnige oriëntatie

54. De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Opbouw en tijdsduur

Het Prima-lespakket is gekoppeld aan de film *Spijt!*. Op het moment dat de film op dvd verschijnt, kunt u de dvd bestellen bij dit lespakket via de website www.kenmerk.nl. Het is niet verplicht om de film voorafgaand aan de lessen te hebben gezien. Voor degenen die de film niet gezien hebben, staat er een korte samenvatting van het verhaal voorin het leerlingenboekje. De film *Spijt!* loopt als rode draad door alle hoofdstukken van het leerlingenboekje heen. Citaten uit de film vormen de basis van sommige opdrachten en alle afbeeldingen zijn afkomstig uit de film. Als voorbereiding op het geven van de lessen leest u deze handleiding en het leerlingenboekje door.

Iedere leerling krijgt een eigen leerlingenboekje.

Afhankelijk van de zelfstandigheid van uw leerlingen kunt u de kinderen zelfstandig met het leerlingenboekje aan de slag laten gaan. U kunt het boekje ook volledig of deels klassikaal doornemen. Aan te raden is om op meerdere momenten binnen een bepaalde periode aandacht te besteden aan het lespakket. U kunt het leerlingenboekje gemakkelijk opsplitsen in zes lessen, per les één hoofdstuk. Per les rekent u op circa 30–45 minuten. De laatste les zal meer tijd vergen, vanwege de afsluitende opdrachten 21 en 22. Na afsluiting van het lespakket is het van belang dat u het onderwerp gedurende het schooljaar nog regelmatig laat terugkomen. Suggesties daarvoor zijn opgenomen in deze handleiding onder het kopje 'Aanvullende lessuggesties op de pagina's 16.

Het leerlingenboekje bestaat uit zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk bevat circa 4 opdrachten waarin de informatie uit het hoofdstuk verwerkt is. De hoofdstukken zijn:

1. Plagen of pesten

Plagen is iets heel anders dan pesten. De leerlingen leren wat de verschillen zijn tussen plagen en pesten.

2. Zes rollen bij pesten

Binnen een klas spelen er met betrekking tot pesten zes groepen kinderen een rol. Die rollen zijn: gepeste(n), pester(s), meelopers, aanmoedigers, verdedigers en buitenstaanders. Dit hoofdstuk beschrijft de zes rollen en laat de leerlingen nadenken over gevoelens die komen kijken bij deze groepen.

3. Pesten doet pijn

Dit hoofdstuk gaat verder met het kijken van gevoelens die bij pesten aan de orde zijn. De leerlingen worden zich bewust van deze gevoelens en leren zich te verplaatsen in de gevoelens van een ander.

4. Cyberpesten

Cyberpesten is een vorm van pesten die de laatste jaren steeds vaker voorkomt. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat cyberpesten is en wat je kunt doen om cyberpesten te voorkomen of te stoppen.

5. Wat kun je doen?

In dit hoofdstuk maken de leerlingen een TOP 3, een lijstje met de drie beste oplossingen om pesten te voorkomen of tegen te gaan. Ook zijn tips op een rijtje gezet –voor zowel de pester(s) als ook de gepeste(n) én de andere vier groepen kinderen– om pesten te voorkomen of te stoppen.

6. Het pesten stoppen

Dit hoofdstuk richt zich niet alleen op de klas waarin het Prima-lespakket behandeld is, maar voornamelijk op de buitenwereld. Het is van belang om de rest van de school, de ouders en de naaste omgeving van de kinderen op de hoogte te brengen van alle inspanningen die op het gebied van pesten binnen de klas gedaan zijn.

Benodigde materialen

Het Prima-lespakket bij *Spijt!* bestaat uit de volgende materialen:

- leerlingenboekjes (per leerling één)
- handleiding
- poster van de film *Spijt!*
- evt. dvd met film *Spijt!* (zodra de film op dvd verkrijgbaar is, kunt u deze bestellen bij het lespakket)

Voor opdracht 21 en 22 hebt u aanvullende materialen nodig, te weten:

- allerlei teken- en knutselmaterialen
- grote vellen papier
- opnameapparatuur (filmcamera, mobiele telefoon)

Introductie van het Prima-lespakket bij *Spijt!* met film

Als introductie van het lespakket kunt u met uw leerlingen de film *Spijt!*, naar het boek van Carry Slee, bekijken. U gebruikt het verhaal uit de film daarna als basis voor een klassikaal gesprek. De film (of het voorlezen van het boek *Spijt!*) is een goede manier om pestgedrag in het algemeen te bespreken. U kunt vragen stellen naar aanleiding van de film zoals:

- Welke personen spelen een belangrijke rol in de film? Is er één hoofdpersoon of zijn er meerdere belangrijke personen?
- Wat vond je van Jochem? Waarom werd hij gepest? Wat was zijn houding ten opzichte van zijn pesters? Had hij ook anders kunnen reageren?
- Wie kan zich verplaatsen in Sanne? Hoe werd in de film 'aannemelijk' gemaakt dat zij een pester is?
- Wat vind je van David en zijn houding ten aanzien van het pestgedrag in zijn klas?
- Hadden de klasgenoten van Jochem zijn dood kunnen voorkomen, denk je? Waarom wel/niet?
- Etc.

Vervolgens hangt u de poster van de film op in de klas.

Een andere manier om het lespakket te introduceren, is het opstellen van groepsafspraken in de klas. Op veel scholen stellen de groepen aan het begin van het schooljaar groepsafspraken op, waarin wordt afgesproken hoe leerlingen onderling en met de leerkracht zullen omgaan. Groepsafspraken over pesten maken deel uit van deze algemene regels. Het vaststellen van groepsafspraken over pesten heeft tot

doel een goede sfeer in de groep te bevorderen.

De leerlingen geven aan elkaar aan hoe ze dat zouden willen bereiken en waar iedereen zich het prettigst bij voelt. U kunt de leerlingen hun handtekening/naam laten zetten onder de groepsafspraken waarna deze duidelijk zichtbaar worden opgehangen in de klas. De afspraken komen in groeps gesprekken gedurende de rest van het schooljaar regelmatig aan de orde (zie aanvullende lessuggesties).

Omgaan met reacties van kinderen

Het is mogelijk dat leerlingen tijdens de lessen namen en voorvallen uit de groep willen bespreken. Het is goed om op deze situatie in te gaan. Gaat u dan voornamelijk in op de rol van de meelopers, aanmoedigers, verdedigers en buitenstaander. Wat hebben zij wel/niet gedaan? Wat hadden ze anders kunnen doen?

Tijdens de lessen moet u alert zijn op mogelijke opvallende reacties van leerlingen. Een leerling kan bijvoorbeeld plotseling erg stil worden of zich juist erg uitgelaten gaan gedragen. Dergelijke signalen kunnen betekenen dat de leerling met pesten in aanraking is geweest of bijvoorbeeld gepest wordt. Laat duidelijk merken dat u alle reacties van alle leerlingen serieus neemt. Als een leerling tijdens een les erg emotioneel reageert, kunt u het best na afloop van de les individueel met deze leerling verder praten.

Mocht een leerling onverschillig reageren op bepaalde informatie kunt u met een rollenspel proberen kinderen meer emotioneel te betrekken bij het onderwerp.

Antwoorden op de opdrachten uit het leerlingenboekje met toelichting en extra suggesties

Hoofdstuk 1: Plagen of pesten

Plagen en pesten worden vaak door elkaar gehaald. Het verschil is ook niet altijd even duidelijk. Plagen is echter onschuldig en pesten is gemeen. Bij pesten is er sprake van een machtsverschil en komt herhaaldelijk voor gedurende een langere periode. Vaak is er geen duidelijke aanleiding voor het pestgedrag.

→ Opdracht 1

scène 1

David, Niels en Youssef zijn in de geluidsstudio aan het repeteren met hun band. Nienke, een meisje van school, komt kijken of ze zangeres van de band kan worden. Ze zingt een stukje voor. De jongens luisteren.

Youssef: 'Volgens mij hebben we een nieuwe zangeres.'

Niels: 'Nee, dat gaat 'niet' worden.'

Nienke kijkt een beetje verbaasd.

Niels: 'Je klinkt net als Phoebe in Friends.'
[Niels zingt van Smelly Cat, Smelly Cat. Een beetje toendoof? M... en kun je de flyers voor ons optreden uitdelen?']

Niels houdt het vol. Nienke kijkt hem uitdagend aan.

Niels: 'Je bent goed! Je bent goe-oed!'

scène 2

In de klas worden pasfoto's uitgedeeld. Als de leerkracht even weg is, pakt Sanne een schaar. Ze knipt een pasfoto van Jochem uit zijn vel, doet haar agenda open en plaatst de foto erin. Ze zet er met viltstift bij: HIER RUS... Kruis erbij, zwarte rand. Het lijk... grafscript.

Justin: 'Waaraar... gestorven dan?'

Sanne: 'Wat denk... Aan verzuucht! Ze hebben hem naar... slachthuis gebracht.'

Remco: 'Of hij kreeg een hartattaque toen hij zijn lelijke kop in de spiegel zag.'

Het antwoord op de vraag wat de leerlingen vinden van het gedrag van Sanne is persoonlijk. Let erop dat de leerlingen hun antwoord kunnen uitleggen.

U kunt aanvullend bij deze opdracht de tekst uit scène 2 gebruiken voor een klein rollenspel. Kies vier kinderen die de rollen van Jochem, Justin, Sanne en Remco op zich nemen. Speel de scène zoals beschreven. Laat de scène daarna nogmaals spelen, maar laat dan de leerlingen nadenken over hoe hun persoon anders zou kunnen reageren. Hoe had Jochem anders kunnen reageren? Wat hadden Justin of Remco kunnen doen of zeggen? Voeg een vijfde speler toe. Wat had deze persoon (een ander kind uit de klas) kunnen zeggen of doen om het pestgedrag te stoppen? Kijk voor belangrijke aandachtspunten bij rollenspellen bij de aanvullende lessuggesties op pagina 16 van deze handleiding.

→ Opdracht 2

Vanuit de veilige context van de film (opdracht 1) stappen de leerlingen hier over naar hun eigen situatie. De leerlingen vullen naar eigen inzicht voorbeelden van plagerijen en pesterijen uit hun klas in. Houd er als leerkracht rekening mee dat bij deze opdracht heftige emoties naar boven kunnen komen. Het kan ook gebeuren dat leerlingen dichtklappen en niets kunnen of durven opschrijven. Dring in dat geval niet teveel aan. Laat de opdracht zo nodig rusten en ga eventueel individuele gesprekken aan.

→ Opdracht 3

Het verstopten van een pen van een medeleerling kan een onschuldige grapje zijn. Het grapje kan omslaan in een pesterij als dezelfde leerlingen telkens de pen van dezelfde medeleerling blijven verstopten, terwijl dit kind aangeeft dat niet leuk meer te vinden. Laat de leerlingen in tweetallen een paar minuten praten over de gestelde situatie. Geef daarna enkele tweetallen de mogelijkheid om klassikaal te vertellen wat zij besproken hebben.

→ Opdracht 4

In de beschreven scène gaat het om materieel pestgedrag. Van de leerlingen wordt daarna gevraagd zich in te leven in de situatie van Jochem. Ze geven persoonlijk antwoord op de vraag of ze denken dat hen dit ook zou kunnen overkomen.

Hoofdstuk 2: Zes rollen bij pesten

Rondom pesten worden zes rollen onderscheiden: de pester(s), de gepeste(n), meelopers, aanmoedigers, verdedigers en buitenstaanders. De laatste vier rollen worden ook wel 'de middengroep' genoemd. De middengroep vormt altijd de meerderheid in een klas. Juist via kinderen die in de middengroep zitten, kunnen oplossingen gevonden worden op pesten te voorkomen, te verminderen of te stoppen.

→ Opdracht 5

De goede antwoorden van de quiz zijn cursief gedrukt.

1. Wat is een meeloper?
 - *Iemand die de pester helpt met pesten. (J)*
2. Iemand die een ander met opzet pijn doet en dit steeds blijft doen, is de
 - *pester (O)*
3. Iemand die het pesten wel ziet, maar het kind dat gepest wordt niet helpt, is een
 - *buitenstaander (C)*
4. Een kind dat onzeker is en niet zoveel vriendjes heeft, kan gemakkelijk
 - *gepest worden (H)*
5. Wat is een verdediger?
 - *Hij helpt het kind dat gepest wordt door tegen de pester te zeggen dat hij moet stoppen. (E)*
6. Een aanmoediger is iemand die
 - *niet actief meedoet aan het pesten, maar de pester wel aanmoedigt door bijvoorbeeld te lachen om de pesterij. (M)*

→ Opdracht 6

Als de letters van de juiste antwoorden van opdracht 5 achter elkaar gezet worden, vormen zij de naam 'Jochem'. Jochem is de jongen die gepest wordt in de film *Spijt!*.

pester – Sanne
gepeste – Jochem
verdediger – Vera/(David)
meeloper – Justin/ Remco
aanmoediger – Youssef
buitenstaander – Niels/David

Als er in de klas sprake is van pestgedrag, kunt u deze opdracht doortrekken naar de omgeving van de leerlingen. Naar aanleiding van een specifiek voorval kunt u de rollen benoemen die (enkele) leerlingen in de klas hadden. Laat de leerlingen voornamelijk over zichzelf spreken in plaats van te wijzen naar anderen. Een mogelijkheid is om de leerlingen alleen hun eigen rol te laten noemen.

→ Opdracht 7

Deze opdracht bestaat uit twee vragen:

1. Wat vind jij van de reden die Davids moeder geeft waarom David en zij niet opkomen voor de gepeste personen? Waarom vind je dat?

De leerlingen geven een persoonlijk antwoord. Let erop dat de kinderen hun mening goed kunnen uitleggen.

2. Wat zou er kunnen veranderen als David voor Jochem opkomt?

David zou waarschijnlijk veel kunnen veranderen aan het pestgedrag in zijn klas. Als een grote groep buitenstaanders zich verenigt en met elkaar opkomt voor de gepeste, dan zal de pester uiteindelijk inzien dat zijn/haar gedrag niet getolereerd wordt.

→ Opdracht 8

Deze opdracht bestaat uit vier vragen:

1. *Hoe zou David zich voelen? Schrijf op hoe jij denkt dat David zich voelt over het getreiter naar Jochem en de rol die hij daarin probeert te spelen.*

Meerdere antwoorden zijn mogelijk. Een antwoord zou kunnen zijn dat David zich teleurgesteld voelt, omdat zijn poging tot verdedigen van Jochem mislukt is. David kan zich ook bedreigd voelen en het voorval kan een reden zijn om in het vervolg zijn mond te houden. Laat de leerlingen hun eigen antwoord goed omschrijven. Sommigen vinden het wellicht lastig om zich in te leven of reageren onverschillig. Voor die kinderen is het uitspelen van de situatie in een rollenspel een manier om hun gevoelens te achterhalen.

2. *Wat zou jij doen als je David was en zoiets jou zou overkomen?*

Ook bij deze vraag zijn alle antwoorden goed. Laat leerlingen hun antwoord goed verwoorden en vraag zo nodig door. Alleen 'dat overkomt mij niet' is niet voldoende.

3. *Waarom denk je dat Sanne Jochem pest?*

In de film wordt aannemelijk gemaakt dat Sanne pest door haar thuissituatie te laten zien. Zij heeft het thuis zwaar, omdat zij haar dikke, gehandicapte vader veel moet helpen. Uit onderzoek blijkt dat chaos en conflictueuze relaties binnen de familie zijn risicofactoren voor pesten zijn (Olweus 2006). We weten ook dat kinderen vooral pesten omdat zij een goede positie in de groep willen hebben (Huitsing e.a., 2012 en Veenstra e.a., 2010). Pesters willen graag machtig en populair zijn. Door te pesten laten zij anderen zien hoe 'cool' ze zijn.

4. *Waarom denk je dat Remco en Justin Jochem ook pesten?*

Remco en Justin zijn typische meelopers. Ze beginnen doorgaans niet met pesten, maar gaan wel gemakkelijk meedoen als Sanne de aanzet geeft. Meelopers pesten vaak mee, omdat zij bang zijn anders zelf gepest te worden. Soms vinden ze het stoere gedrag ook interessant en denken daarmee populair te kunnen worden in een groep.

Net als bij opdracht 1 leent de uitgeschreven film scène bij deze opdracht zich ervoor om uit te spelen in een rollenspel. Kijk voor belangrijke aandachtspunten bij rollenspellen bij de aanvullende lessuggesties op pagina 16 van deze handleiding.

Hoofdstuk 3: Pesten doet pijn

→ Opdracht 9

Meerdere antwoorden zijn goed. Duidelijk is dat Jochem verdrietig en bang is, zich eenzaam voelt en onzeker is over hoe hij overkomt bij anderen. Als kinderen moeite hebben met deze vraag, kunt u de woorden bij opdracht 10 gebruiken als houvast.

→ Opdracht 10

Deze opdracht bestaat uit twee vragen:

1. Hoe zou jij je voelen als je gepest wordt?

Leerlingen zetten kruisjes naar eigen inzicht. U kunt de leerlingen vragen hun keuzes uit te leggen. U kunt de leerlingen de emoties ook laten naspelen. Vraag aan de toeschouwers welke emoties zij gezien hebben.

- ☒ onzeker
- ☐ trots
- ☒ verdrietig
- ☒ boos
- ☒ wanhopig
- ☒ machteloos
- ☐ blij
- ☒ gespannen
- ☒ angstig
- ☒ eenzaam
- ☒ bezorgd
- ☐ opgelucht

Als je gepest wordt, lucht erover praten op! Met wie zou jij goed kunnen praten als je gepest wordt?

Leerlingen vullen namen van een of enkele personen in. Het zijn personen bij wie ze zich vertrouwd en veilig voelen.

→ Opdracht 11

Het Engelse werkwoord 'to tune' betekent afstemmen of afstellen. 'To tune off' is geen officieel Engels werkwoord, maar in de context van de liedtekst en de film kun je 'tuned off' uitleggen als 'uitgezet'. Het lied geeft aan dat veel kinderen 'tuned off' zijn als ze zien/merken dat er om hen heen gepest wordt. Ze komen er niet tegen in opstand en doen alsof het er niet is.

→ Opdracht 12

Naar eigen inzicht gaan de leerlingen aan de slag met deze creatieve opdracht.

Hoofdstuk 4: Cyberpesten

Cyberpesten is een vorm van pesten die de laatste jaren enorm is toegenomen. De gevolgen ervan zijn vaak ernstiger dan de meesten vermoeden. Pesten via internet is vaak veel harder dan pesten 'in het gewone leven', omdat de pesters anoniem kunnen blijven. Daardoor weet de gepeste niet door wie hij gepest wordt en dat kan een groot gevoel van onveiligheid teweegbrengen. Veel slachtoffers van cyberpesten zijn ook slachtoffers van offline pesten.

→ Opdracht 13

1. Iemand

u	i	t	s	c	h	e	l ³	d	e	n ²
---	---	---	---	---	---	---	----------------	---	---	----------------

per e-mail, op msn of tijdens chatten.

2. Iemand een

d	r	e ⁸	i	g	m	a	i ⁴	l
---	---	----------------	---	---	---	---	----------------	---

sturen.

3. Op naam van iemand anders online

p ⁷	r	o	d	u	c	t ¹⁰	e	n
----------------	---	---	---	---	---	-----------------	---	---

bestellen.

4. Vervelende

f	o ¹	t	o	s
---	----------------	---	---	---

van iemand anders op internet zetten.

5. Iemand met opzet een

v	i	r	u	s ⁹
---	---	---	---	----------------

sturen.

6. Iemand

h	a	c	k	e ⁶	n ¹²
---	---	---	---	----------------	-----------------

7. Iemand

g	e ¹¹	m	e	n ⁵	e
---	-----------------	---	---	----------------	---

sms'jes sturen.

Zet de juiste letters in de vakjes hieronder.

Je leest dan een ander woord voor 'cyberpesten'.

o ¹	n ²	l ³	i ⁴	n ⁵	e ⁶
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

p ⁷	e ⁸	s ⁹	t ¹⁰	e ¹¹	n ¹²
----------------	----------------	----------------	-----------------	-----------------	-----------------

→ Opdracht 14

De stellingen kunnen leiden tot discussies bij de leerlingen. Loop tijdens het discussiëren rond en luister of de leerlingen goed bezig zijn. Let erop dat alle leerlingen de kans krijgen om iets te zeggen en dat alle meningen gerespecteerd worden. Als deze werkvorm geschikt is voor uw groep, kunt u bij de aanvullende lessuggesties op pagina 16 van deze handleiding meer tips vinden om aan de slag te gaan met stellingen.

→ Opdracht 15

Uiteraard zijn er vele tips mogelijk. De algemene tips voor leerlingen die gepest worden, pesters en meelopers/verdedigers/aanmoedigers en buitenstaanders, die genoemd worden bij opdracht 18, zijn vaak ook bij cyberpesten van toepassing. Hieronder staan enkele voorbeelden.

Tips voor kinderen

- Geef geen reactie op het mailtje of de sms. Voor de pester gaat op die manier de lol er snel vanaf.
- Praat erover met je ouders.
- Maak een kopie van de pestmailtjes als 'bewijsmateriaal' en ga er vervolgens mee naar de leerkracht of de schoolleiding.

Tips voor ouders

- Ga in gesprek met de school als je vermoedt dat de pester op school zit bij het kind dat gepest wordt. Een gemeenschappelijke aanpak is vaak het meest succesvol.
- Praat met je kind en zorg ervoor dat het geen reactie geeft op de mailtjes/sms'jes.
- Blokkeer de afzenders.
- Maak een tweede e-mailadres aan voor je kind.

Tips voor leerkrachten

- Praat erover met uw leerlingen in een groeps gesprek of in individuele gesprekken.
- Ga in gesprek met de ouders van het kind dat online gepest wordt. Vaak zijn de ouders pas (te) laat op de hoogte van wat er speelt, omdat ze niet in de gaten houden waarmee hun kinderen online bezig zijn.

Tips voor de schoolleiding

- Stel ouders op de hoogte van het pestbeleid dat rondom cyberpesten op school gehandhaafd wordt door middel van een ouderavond of informatie in de schoolgids.
- Zie erop toe dat sancties tegen pester(s) uitgevoerd worden.

→ Opdracht 16

Carry Slee schreef het boek *Spijt!* in 1996. Cyberpesten kwam toen nog niet vaak voor. Het probleem is de laatste jaren pas ontstaan. De film is gebaseerd op het boek en de makers van de film hebben ervoor gekozen om in grote lijnen het verhaal uit het boek te volgen.

Hoofdstuk 5: Wat kun je doen?

→ Opdracht 17

Vele oplossingen zijn mogelijk. Hieronder enkele voorbeelden:

- Je mag elkaar niet uitschelden.
- Je mag elkaar niet beoordelen op uiterlijk.
- Je mag een ander niet buitensluiten. Iedereen speelt met elkaar.
- Praten over pesten is geen klikken.
- Complimenten geven aan elkaar is goed!
- Iedereen luistert naar elkaar.
- Etc.

De oplossingen die de kinderen bedacht hebben, zijn pas waardevol als ze aan drie belangrijke punten voldoen.

Dit zijn:

1. De oplossing is veilig. Een veilige oplossing is een oplossing waarbij niemand bang hoeft te zijn gekwetst te worden.
2. De oplossing is eerlijk. Een eerlijke oplossing is een oplossing waarbij iedereen zich goed voelt.
3. De oplossing is goed. Een goede oplossing is een oplossing die het pesten stopt of de gepeste leerling helpt.

Check samen met de kinderen of de oplossingen uit de TOP 3 voldoen aan deze punten. Bespreek ook met de leerlingen hoe jullie van plan zijn elkaar te helpen herinneren aan deze afspraken. Een grote poster in de klas met hierop alle oplossingen helpt om de afspraken visueel te maken. De leerlingen kunnen bij opdracht 22 een dergelijke poster maken.

→ Opdracht 18

Opdracht 18 bestaat uit drie onderdelen:

1. *Lees de tips voor pesters. Welke drie tips vind jij het best? Nummer deze drie tips met de getallen 1, 2 en 3. De beste tip krijgt nummer 1.*

Iedere leerling stelt zijn eigen top 3 samen.

2. *Stel dat je Jochem uit Spijtl één ultieme tip kunt geven. Welke tip zou dat zijn? Zet een kruisje voor deze tip.*

Iedere leerling kruist zijn eigen keuze aan.

3. *Bedenk zelf voor elk van de vier andere rollen nog één goede tip om het pesten te laten stoppen. Schrijf de vier tips hierboven op.*

Vele antwoorden zijn mogelijk. Laat de leerlingen met elkaar overleggen in groepjes en bespreek de antwoorden klassikaal.

→ Opdracht 19

Meerdere antwoorden zijn goed. Enkele voorbeelden zijn:

- Leerkrachten moeten met elkaar afspraken maken over hoe zij pestgedrag aanpakken. Hierdoor zijn alle regels in de hele school hetzelfde.
- Jaarlijks kan er schoolbreed een themawEEK over pesten worden georganiseerd.
- Op het schoolplein komt een symbool (een tegel, een muurschildering, een beeld) dat aangeeft dat pesten niet getolereerd wordt op school.
- Etc.

Hoofdstuk 6: Het pesten stoppen

→ Opdracht 20

Dit is een rollenspel-opdracht. Als de leerlingen niet gewend zijn aan het spelen van rollenspellen, is het van belang dat u deze opdracht goed voorbereid en stap voor stap met de leerlingen doorneemt. In deze handleiding vindt u op pagina 16 meer informatie over rollenspellen. Na het spelen van het rollenspel kunt u de leerlingen vragen wat zij vinden van de rol van de leerkrachten tijdens een werkweek. Waar waren de leerkrachten tijdens het eten? Moeten zij altijd en overal toezicht houden tijdens een werkweek?

→ Opdracht 21

De leerlingen bereiden bij deze opdracht een interview voor. Het interview heeft twee doelen. Aan de ene kant bereiken de leerlingen personen buiten de klas aan wie zij kunnen vertellen welke afspraken er rondom pesten in de klas gemaakt zijn. Aan de andere kant verzamelen de leerlingen nóg meer tips die ervoor kunnen zorgen dat pesten voorkomen kan worden en oplossingen voor pestsituaties. Begeleid de leerlingen bij het opstellen van vragen en het plannen van hun interview.

→ Opdracht 22

Deze creatieve afsluitende opdracht van het lespakket heeft tot doel dat leerlingen belangrijke inzichten over pesten delen met hun omgeving. Ze verspreiden hun kennis en zorgen ervoor dat meer mensen uit hun omgeving weten welke afspraken er rondom pesten gemaakt zijn. Een breed draagvlak is gunstig om pesten te voorkomen of te stoppen.

Website

Op de website prima.veiligheid.nl kunt u terecht voor aanvullende informatie over de Prima-aanpak.

Aanvullende lessuggesties

Het is aan te raden om na het behandelen van dit lespakket het thema 'pesten' levend houden in uw groep. Hieronder staan enkele suggesties om gedurende het gehele schooljaar geregeld met het onderwerp 'pesten' aan de slag te gaan.

Groepsgesprekken

• Over groepsafspraken

Het regelmatig aan de orde stellen van het onderwerp 'pesten' in de vorm van een groepsgesprek heeft een preventieve werking en kan ook beginnende pesterijen aan het licht brengen. Als er groepsafspraken zijn opgesteld, aan het begin van het project, vormen deze opgestelde afspraken een goede basis voor het gesprek. Men kan steeds een andere afspraak centraal stellen. Een manier is het kiezen van een afspraak van de maand. Tijdens de maand staat één afspraak centraal. In het groepsgesprek wordt de afspraak van de maand besproken. Houden de leerlingen zich aan de afspraak? Vinden de leerlingen het moeilijk om zich aan deze afspraak te houden? Wat doen de leerlingen als ze merken dat een andere leerling zich niet aan deze afspraak houdt? Hoe kunnen de leerlingen elkaar helpen zich aan deze afspraken te houden? U kunt het naleven van de afspraken belonen en het niet naleven ervan bestraffen. Vooral belonen van positief gedrag werkt goed en is belangrijk. Door belonen neemt gewenst gedrag toe.

• Over boeken

Er zijn, naast *Spijt!*, veel meer kinderboeken geschreven met als thema 'pesten'. In een groepsgesprek kan hierover gesproken worden. U kunt als leerkracht de leerlingen vooraf de opdracht geven om een dergelijk boek te lezen of u leest zelf een boek over pesten voor.

• Over nieuws

Vraag de leerlingen om een stukje uit de krant te knippen en mee naar school te brengen. Het stukje mag of over pesten gaan of over iets goeds wat iemand voor een ander heeft gedaan. De leerling leest het stukje voor en gaat hierover in gesprek met de andere leerlingen.

Debatteren/discussiëren

Bij opdracht 14 praten de leerlingen over vijf stellingen over cyberpesten. Als deze werkvorm goed past bij uw leerlingen, kunt u ze in groepjes ook over andere stellingen laten discussiëren. Het kunnen stellingen zijn naar aanleiding van de film, maar u kunt ook meer algemene stellingen formuleren. Leerlingen kunnen wellicht ook zelf stellingen inbrengen. Denk aan stellingen als:

- Jochem zou niet gepest worden als hij leert om voor zichzelf op te komen. (film)
- David is even schuldig aan de dood van Jochem als Sanne. (film)
- Als ik zie dat iemand gepest wordt, vertel ik dit aan de een leerkracht.
- Ik krijg een naar gevoel van binnen als ik zie dat iemand gepest wordt.
- Etc.

Rollenspellen

Opdracht 20 is een rollenspel. Als deze werkvorm uw leerlingen aanspreekt, kunt u het rollenspel vaker inzetten. Drie voorbeelden van mogelijke 'scènes' die u kunt gebruiken, zijn uitgewerkt in Bijlage I: Drie rollenspellen op pagina 19 van deze handleiding. Het eerste voorbeeld is een scène uit de film *Spijt!*. De tekst

hiervan is uitgeschreven. Het tweede en derde voorbeeld zijn algemene voorbeelden, die losstaan van de film. U kunt de rolomschrijvingen van deze voorbeelden op losse kaartjes zetten en aan de spelers uitdelen. U leest de algemene tekst van de scène voor. De spelers bereiden zich met behulp van het kaartje voor op hun eigen rol. De kinderen die geen rol hebben, observeren het rollenspel. Tijdens het spel grijpt u zo weinig mogelijk in. Alleen als de situatie uit de hand loopt, is ingrijpen gepast. Laat het spel niet te lang duren. Ongeveer vijf minuten spel is doorgaans lang genoeg. Na afloop bespreekt u het rollenspel met de spelers en het publiek na. Start met de vraag hoe de spelers het rollenspel hebben ervaren. Vraag hen hoe ze zich in hun rol voelden. Was het moeilijk/makkelijk, plezierig/lastig de situatie eens vanuit een ander standpunt te bekijken? Daarna worden de observatoren betrokken: laat hen vertellen wat ze gezien hebben en vraag wat ze van de nagespeelde oplossing vonden. Zouden zij ook hetzelfde gedaan hebben? Wellicht wordt het rollenspel nogmaals gespeeld door andere leerlingen die andere oplossingen hebben. Hierdoor kan het rollenspel er weer heel anders uit komen zien.

Het rollenspel is een waardevolle vorm om leerlingen te laten ervaren en voelen hoe het is om 'iemand anders te zijn'. Er zijn enkele aandachtspunten waarop u moet letten:

- Geef de pester de rol van een gepest kind met als doel de empathie bij de pester te verhogen.
- Geef de pester de rol van iemand uit de middengroep die zich verzet tegen het pestgedrag: op deze wijze krijgt de pester aandacht voor het verzet bij medeleerlingen wat een aanzet kan leveren om vraagtekens te zetten bij het eigen gedrag.
- Geef leerlingen die gepest worden nooit de rol van pester! Dit vraagt te veel nieuwe vaardigheden van deze leerling en u ondersteunt op die wijze het idee dat pesten opgelost moet worden door zelf te pesten.
- Introduceer geen rollenspellen waarin leerlingen die gepest worden oplossingen moeten zoeken. Beter is het de assertiviteit te oefenen op een indirecte manier, in de rol van leerlingen uit de middengroep die zich verzetten tegen pesten. Leerlingen die gepest worden kunnen wel een rol spelen in een groepje 'verdedigers'

die opkomen voor het slachtoffer. Deze vaardigheden zijn wel haalbaar en wenselijk voor gepeste leerlingen.

- Eenvoudige attributen, zoals een pet, een sjaaltje of een sieraad de kinderen helpen zich in te leven in hun rol.
- Let erop bij het indelen van groepjes niet alleen 'pesters' of alleen 'gepesten' bij elkaar indeelt. Vorm groepjes waarin verschillende rollen gemengd zijn.

Prima-bordspel (geschikt voor basisonderwijs)

U kunt het Prima-bordspel spelen met uw groep als aanvulling op of afsluiting van de lessen over pesten, óf om de aandacht voor pesten weer op te frissen. De leerlingen hebben voorkennis nodig uit de lessen om het spel te kunnen spelen. Voordat de leerlingen het bordspel kunnen spelen, maken zij eerst hun eigen spelbord en spelkaartjes. Deze voorbereiding duurt ongeveer een half uur. Het spel zelf duurt maximaal 1,5 uur. Er zijn pionnen en een dobbelsteen nodig om het spel te kunnen spelen. Verdeel de leerlingen in groepjes van circa 4. Ieder groepje maakt en speelt een eigen bordspel. U kunt ook teams van circa 4 leerlingen tegen elkaar laten spelen.

• Het bordspel en de kaartjes maken

Teken op een groot wit vel papier een soort ganzenbordspel met begin- en eindpunt. 20 vakken is voldoende. Maak verspreid over de slinger 6 vakjes blauw en 2 vakjes rood. Laat de rest van de vakjes wit. Kopieer de spelkaartjes (Bijlage II: Kaartjes voor Prima-bordspel, pagina 22 van deze handleiding) op rood en blauw papier en knip deze uit. Eventueel kunt u zelf nog kaartjes bijmaken. De blauwe kaartjes gaan over het thema pesten, de rode kaartjes zijn doe-opdrachten.

• Spelregels

De leerling die aan de beurt is, gooit met de dobbelsteen en verplaatst zijn pion zoveel plaatsen naar voren als het aantal ogen. Bij een blauw of een rood vakje pakt hij een bijbehorend kaartje en beantwoordt de vraag (blauw kaartje) of voert de opdracht uit (rood kaartje). Als ze op een wit vakje terecht komen, gebeurt er niets en is de volgende leerling of groep aan de beurt. De leerling of het team dat als eerste het eindpunt bereikt, heeft gewonnen.

Praktische informatie

Onderstaande websites zijn nuttig voor aanvullende, praktische informatie:

prima.veiligheid.nl

Hier kunt terecht voor aanvullende informatie over de Prima-aanpak.

www.pestweb.nl

Pestweb, het expertisecentrum pesten, biedt via chat, mail en telefoon een luisterend oor, tips en advies aan kinderen en jongeren in het basis- en voortgezet onderwijs die gepest worden. Daarnaast kunnen ouders en leerkrachten via mail en telefoon terecht voor advies en ondersteuning in het omgaan met kinderen die gepest worden. Op de website is voor al deze doelgroepen veel informatie te vinden over pesten. Kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten kunnen iedere dag mailen en bellen naar 0800-2828280 (gratis). Kinderen en jongeren kunnen ook chatten met Pestweb.

www.kindertelefoon.nl

De Kindertelefoon biedt laagdrempelige hulp, emotionele ondersteuning, informatie en advies aan kinderen die te maken hebben met uiteenlopende problemen, waaronder pesten. Op de site van de Kindertelefoon kunnen leerlingen informatie vinden in de Vragenkast, vragen stellen aan andere kinderen of een bericht achterlaten bij Gedichten/Klaagmuur en Dromen.

Leerlingen kunnen iedere dag van 14.00 uur tot 20.00 uur gratis bellen naar 0800-0432 of chatten via de website www.kindertelefoon.nl.

Bijlage I: Drie rollenspellen

Rollenspel 1: scène uit film *Spijt!*

Jochem is in elkaar geslagen op school door Justin en Remco, in opdracht van Sanne. Hij wil er eigenlijk niet over praten, ook niet met zijn moeder, omdat hij haar niet wil teleurstellen. Uiteraard spreken de kneuzingen en blauwe plekken voor zich en de moeder van Jochem gaat een gesprek met hem aan.

scène

Jochem komt de woonkamer in. De moeder van Jochem ziet hoe het met hem gaat. Ze sluit even haar ogen.

Moeder van Jochem: 'Is het weer zover?'

Jochem gaat moeizaam (hij heeft pijn) op de bank zitten.

Moeder van Jochem: 'Weer dezelfde?'

Jochem zegt niets. Jochems moeder kijkt hem aangedaan aan. Dit is een traject dat al vaker gelopen is.

Moeder van Jochem: 'Moet ik de rector bellen?'

Jochem (schudt nee): 'Ik wil niet de kneus van de klas zijn.'

Moeder van Jochem: 'Ik zal je wel ziek melden. Totdat je weer beter bent.'

Jochem knikt. Jochems moeder gaat naast hem zitten en wil zijn zere hand strelen. Jochem trekt hem terug.

Moeder van Jochem: 'Hoe moet ik je nou troosten, Jochem? Weten die klootzakken wel dat ze zelfs dat van ons afnemen?'

Jochem probeert zijn moeder op te monteren.

Jochem: 'Mam, je weet wat ze zeggen. Als je er niet dood aan gaat, maakt het je alleen maar sterker.'

Rollenspel 2: Vijf jongens

Tijdens de pauze zegt Marco tegen zijn vrienden Tim en Joost dat ze die sukkel van een Peter moeten meetrekken naar een afgelegen hoek. Marco is boos op Peter, omdat hij niet bij hem kon afkijken bij de toets en daarom een 1 heeft gehaald. De jongens duwen Peter tegen de muur. Het groepje is niet goed zichtbaar voor de juf en de andere leerlingen. Tim en Joost staan links en rechts van Peter en houden hem tegen de muur gedrukt. Marco komt voor Peter staan. Marco is kwaad, en geniet er wel van dat Peter eens flink wordt 'aangepakt'. Hetzelfde geldt voor Tim en Joost. Peter zwijgt, probeert zich in het begin wel los te trekken, maar kan duidelijk niet tegen de drie jongens op.

Marco bedreigt Peter. Hij baalt ervan dat het afkijken tijdens de toets mislukte en Peter zal ervoor moeten 'betalen'. Omdat Peter zwijgt, stelt Tim voor dat hij misschien niet zo goed hoort. Hierop brult Marco keihard 'Eikel!!' in Peters oor. Met een van pijn vertrokken gezicht, grijpt Peter naar zijn oor.

Op dat moment komen Tom en Stefan voorbij lopen. Ze zien wat er gebeurt. Tom vraagt of het wel lukt, zo drie tegen één. Marco vertelt, nogal opgewonden, dat hij door de schuld van Peter een 1 voor zijn toets heeft gekregen en dat Peter daarvoor zal moeten 'betalen'. Stefan zegt dat dat onzin is, had hij maar moeten leren voor de toets. De beide vrienden vinden dat ze Peter met rust moeten laten, hij heeft niks verkeerd gedaan! Tim en Joost laten Peter los en lopen beschaamd weg. Marco loopt er achter aan. Peter kijkt opgelucht en loopt met Tom en Stefan mee.

Rolomschrijvingen

• Peter

Peter wordt al lang gepest. Hij ziet er gewoon uit en wordt niet gepest om zijn uiterlijk. Hij vindt het heel erg

dat hij wordt gepest, maar het lukt hem maar niet om een manier te vinden om pesten te stoppen. Hij probeert zich vaak wel te verzetten tegen de pesters, maar deze zijn steeds sterker dan hij. Hij is kwaad en verdrietig tegelijk.

- **Marco**

Marco is de grootste pester. Eigenlijk is hij zo'n beetje de leider van het groepje dat Peter altijd pest. Hij vindt het leuk om te pesten. Het staat stoer en hierdoor kijken de anderen tegen hem op.

- **Tim en Joost**

Tim en Joost doen er alles voor om de vriend van Marco te blijven. Ze zijn de meelopers. Ze weten misschien niet goed waarom nu net Peter gepest wordt, maar dat doet er eigenlijk ook niet toe. Marco beslist en hem iets weigeren zou betekenen dat je niet meer bij zijn groep mag horen.

- **Tom en Stefan**

Tom en Stefan zitten bij Peter in de groep. Ze weten dat Marco een pester is en hier zijn ze het niet mee eens. Eigenlijk vinden ze Marco maar een vervelende jongen. Ze vinden Peter best aardig en hebben medelijden met hem. Sinds kort hebben ze besloten dat ze Peter gaan helpen door er iets van te zeggen tegen Marco en zijn vrienden als ze zien dat ze Peter pesten.

Rollenspel 3: Zes meisjes en één jongen

Kim is jarig en heeft mandarijntjes mee naar school om in de groep uit te delen. Kim en haar vriendin Anne lopen, nadat er gebeld is, door de gang van de school naar hun lokaal. Iets verderop in de gang staan Karin, Marloes en Mark, alle drie uit de groep van Kim. Karin en Marloes fluisteren en proberen Mark over te halen de zak waarin Kims mandarijntjes zitten kapot te schoppen wanneer Kim straks zal voorbijkomen. Ze giechelen erover en verheugen zich al op wat er zo meteen zal gebeuren.

Als Kim en Anne het groepje voorbij lopen, schopt Mark keihard op de onderkant van de zak mandarijntjes. De zak scheurt en de mandarijntjes rollen over de vloer. Het groepje loopt grijnzend weg. Ze doen alsof ze er verder niks mee te maken hebben. Kim begint geschrokken haar mandarijntjes op te rapen. Anne kijkt het groepje na. Zonder iets te zeggen bukt ze zich en helpt Kim bij het oprapen van de mandarijntjes.

Ilse en Fatma zien de rotstreek van Mark, Karin en Marloes gebeuren. Dit is nu al de zoveelste keer dat ze gemeen doen tegen Kim. Ze besluiten dat ze het er niet bij laten zitten en lopen gearmd naar de pesters toe. Ze zeggen hoe gemeen ze de schop vonden en dat ze eens moeten stoppen met pesten van Kim. Als ze nog een keer zoiets zien, vertellen ze het aan de leerkracht!

Rolomschrijvingen

• Kim

Kim wordt al lang gepest. Ze ziet er normaal uit en wordt niet gepest om hoe ze eruit ziet. Kim is niet echt populair in de groep, maar ze staat er ook niet helemaal alleen voor, want ze heeft één goede vriendin, Anne. Kim verzet zich niet tegen pesten door terug te duwen en ze durft er ook niets van te zeggen. Ze vindt het heel erg dat ze wordt gepest, maar weet niet wat ze er tegen kan doen. Het overkomt haar steeds weer.

• Anne

Anne is de vriendin van Kim. Ze vindt het erg dat Kim zo gepest wordt op school, maar weet niet hoe ze dit kan veranderen. Ze durft Kim niet openlijk te verdedigen, laat staan de pesters tegen te spreken. Anne helpt Kim wel achteraf, maar op het moment dat Kim wordt gepest houdt ze haar mond. Ze is wel boos op de pesters.

• Karin, Marloes en Mark

Zij zijn alle drie groepsgeenootjes van Kim. Kim is een makkelijk kind om te pesten, want ze doet nooit iets terug, vinden ze. Ze laten Kim op alle mogelijke manieren voelen dat ze er niet bij hoort. Het is vooral Karin die steeds met pesten begint, de anderen willen graag bevriend blijven met haar en doen daarom mee. Met Kim optrekken dat staat niet goed, bij Karin horen wel. Ze pesten Kim altijd zo, dat de leerkracht er niets van kan zien. Alles gebeurt stiekem.

• Ilse en Fatma

Ilse en Fatma zitten ook bij Kim in de groep. Ze zijn populair en hebben veel vriendjes en vriendinnetjes. Ze vinden het stom dat Kim zo wordt gepest door Karin, Marloes en Mark. Ze vinden het zielig voor Kim en ze vinden dat het er niet gezelliger op wordt door al dat gepest. Ilse en Fatma willen dus dat Karin, Marloes en Mark Kim met rust laten. Ze vinden het wel een beetje eng, maar ze hebben toch besloten samen er iets van te gaan zeggen als ze pesten zien gebeuren. Misschien kunnen ze op deze manier Kim helpen.

Bijlage II: Kaartjes voor Prima-spel

Blauwe kaartjes: kopiëren op blauw papier

Noem een paar vormen van pesten. Op wat voor manier kan iemand worden gepest?	Als je weet dat iemand uit je groep gepest wordt, vertel je dit dan aan de meester of juf? Waarom wel of waarom niet? Wat vinden de anderen?
Wat vind jij het verschil tussen pesten en plagen? Zijn de anderen het hier mee eens?	Hoe herken je een pester? Noem een aantal kenmerken waaraan je een pester kunt herkennen.
Hoe herken je een slachtoffer van pesten? Noem een aantal kenmerken waaraan je een slachtoffer van pesten kunt herkennen.	Als je ziet dat een klasgenootje wordt gepest, wat doe je dan? Wat zouden de anderen doen?
Wat is een buitenstaander? Noem een aantal kenmerken waaraan je een buitenstaander kunt herkennen.	Wat kun je doen om een slachtoffer van pesten te helpen?
Wat is cyberpesten? Noem drie vormen van cyberpesten.	Geef een tip hoe je cyberpesten kan voorkomen. De anderen kunnen aanvullen!
Waar kun je terecht als je anoniem met iemand wilt praten over hoe je je voelt?	Denk je dat leerlingen die gepest worden, daar als ze ouder zijn nog steeds last van hebben?
Hebben de anderen nog voorbeelden?	Waarom?
Iemand die vaak alleen is in de pauze, weinig vrienden heeft, niet vaak vrolijk is en vaak als laatste wordt gekozen bij spelletjes, is misschien wel een	Hoe herken je een meeloper? Noem een aantal kenmerken waaraan je een meeloper kunt herkennen. Vraag de anderen je te helpen!
Zou jij graag een verdediger willen zijn? Waarom?	Waarom denk je dat pesten, ook al is het met woorden, pijn doet? Wat denken de anderen?

Rode kaartjes: kopiëren op rood papier

Speel het spelletje 'tik de knie'. Vorm een tweetal met je buurman of buurvrouw. Ga tegenover elkaar staan met 1 hand op de rug. Probeer de knie van de leerling tegenover je te tikken. Raak je de knie aan dan heb je een punt. Doe dit spelletje 1 minuut. Wie heeft er de meeste punten behaald?	Noem van iedere speler één goede eigenschap die hij/zij heeft. Goede eigenschappen zijn positieve kenmerken van een persoon.
Een complimentje geven is hetzelfde als iets aardigs zeggen tegen iemand. Bijvoorbeeld: ik vind dat je er heel leuk uit ziet. Jij mag beginnen met het geven van een complimentje aan de leerling links naast je. Die moet jou bedanken voor het compliment. Daarna geeft de volgende leerling een complimentje aan iemand anders. Ga zo door tot iedereen een complimentje heeft gehad.	Van plek verwisselen. Kies iemand uit met wie je van plek gaat verwisselen. Wissel van plek!
Fluister een woord dat met pesten te maken heeft in het oor van je linker buurvrouw/buurman. Die leerling fluistert wat hij/zij heeft gehoord in het oor van de volgende leerling. Ga zo door totdat iedereen in de kring het woord heeft gehoord. De laatste leerling mag het woord hardop uitspreken. Is dit hetzelfde woord als waarmee jij begonnen bent?	Raad met je ogen dicht wie je voor je hebt staan. Kies uit wie zijn ogen dicht moet doen. Kies dan iemand die voor deze leerling gaat staan. Dit moet zonder geluid gebeuren! Laat dan de leerling met blinddoek op raden wie er voor hem/haar staan. Hij/zij mag voelen!
Neem een stukje papier en een pen. Schrijf in één of twee zinnen een leuke boodschap op voor de speler die tegenover je zit. Geef het briefje persoonlijk aan hem/haar.	Wissel van pion met de leerling die rechts van je zit. Jullie moeten dus elkaars plek in nemen!

Colofon

Het Prima-lespakket behoort bij de Kenmerkreeks en is gemaakt in opdracht van VeiligheidNL met steun van Stichting Kinderpostzegels Nederland. Het lespakket is bedoeld voor leerlingen uit de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Filmdistributiebedrijf Dutch Filmworks en filmmaatschappij Shooting Star verleenden belangeloos hun bijdragen aan het pakket.

Auteur

Pitti Redeker

Vormgeving

Graficelly, Reeuwijk

Beeldmateriaal

Foto's uit de film *Spijt!* naar het gelijknamige boek van Carry Slee

Ontwikkeling en distributie

Zorn Uitgeverij B.V.
Postbus 4001
2301 RA Leiden
telefoon (071) 514 91 41
e-mail info@zorn.nl
fax (071) 512 02 78
www.zorn.nl
www.kenmerk.nl

© 2013 Zorn Uitgeverij B.V./VeiligheidNL
Bestelnummer 5760

KENMERK.nl

veiligheid ➔ nl

KINDERPOSTZEGELS
voor kinderen door kinderen